

אנשי ישראל

פרשת
חיי שרה
תשפ"ה

גליון
תמ"ב

השיעור השבועי

מפי מורינו הרה"צ

רבי **יצחק שמואל אהרן לעוזר** שליט"א

ניתן לשמוע את השיעור בקו החדש:

בארץ ישראל: 077-2233-223, בארה"ב: 845-510-6314

להגיע לזה העולם ולהכיר את הקב"ה - עליו למסור את זה לעוד נשמות, הן ברוחניות והן בגשמיות!

בגשמיות - זו המצוה הראשונה בתורה היא "פָּרוּ וּרְבוּ" (בראשית א, כב) - להעמיד תולדות בעולם, ואומר רבינו (ליקו"מ, ח"ב, סי' ז), שהעיקר הוא להעמיד 'בני־אדם' - שיכירו את הקב"ה^[8]; **אדם זוכה להביא ילדים לזה העולם, עליו לחנך אותם בחינוך קדוש וטהור, שיכירו את הקב"ה!**

ברוחניות - שאדם זוכה לגלות אמונה תורה לאחרים, ועל זה אומרים חכמינו

חסדי השם יתברך, אנחנו אוחזים בפרשת **תולדות**, ושְׁמָה של הפרשה מעורר אותנו לזכור שיש לנו את האבות הקדושים שהקימו 'תולדות' בעולם, ואנחנו צריכים ללמוד מהם את תהליכי החיים - איך להנהיג את החיים שלנו, ולמסור את זה הלאה - אל הילדים, שהם ה'**תולדות**' שלנו, וכלשון הגמרא (ב"ק ב.) '**אבות מכלל דאיכא תולדות**'.

וזו עיקר התכלית של האדם בזה העולם, שיזכה לחפש ולבקש את הדרך של האבות הקדושים, ולמסור את המסורה הלאה, שיתקיים (ישעיה לח, יט) '**אָב לְבָנִים יוֹדֵיעַ אֶל אִמָּתָד**'; אדם זוכה

א. זו לשון רבינו ז"ל שם: 'כִּמּוֹ שֶׁהָאָדָם מוֹצֵה לְהַעֲמִיד בְּנִים בְּעוֹלָם בְּשִׁבְלֵי קִיּוּם הָעוֹלָם. כֵּן הוּא מוֹצֵה לְהַקְנִים דַּעַת וְיִרְאַת שָׁמַיִם בְּבָנָיו וּבְתַלְמִידָיו, כִּי זֶה עִקְר הַמוֹצֵה, שֶׁמוֹצֵה לְהַעֲמִיד תּוֹלְדוֹת לְקִיּוּם הָעוֹלָם, כִּי הָעִקְר - לְהַעֲמִיד תּוֹלְדוֹת מִמִּין בְּנֵי אָדָם דְּיוֹקָא, וְלֹא מִיּוֹן בְּהַמּוֹת וְחַיּוֹת בְּדַמּוֹת אָדָם. עַל כֵּן כָּל זְמַן שֶׁאִין מֵאִיר הַדַּעַת בְּבָנֵי אָדָם, וְאִינִם יוֹדְעִים וּמְרַגְשִׁים אֲלֵקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וּמְשַׁלְתּוֹ, אִינִם בְּקַל בְּנֵי אָדָם, מֵאַחַר שֶׁאִין בָּהֶם דַּעַת לְדַעַת אֶת ה', שֶׁזֶה עִקְר גְּדֵר הָאָדָם.'

לאדם, ואשרי הזוכה לרצונות קדושים - שכל כיסופו ורצונו 'אני רוצה להיות איש כשר! לקיים את רצון הקב"ה! לסור מכל הדברים המושכים אותי לדרך ההפוכה - להתרחק ח"ו מהקב"ה; כל רצוני הוא להתגבר על הכל, ורק לקיים את רצון הקב"ה!'

וזה פירוש מה שאנחנו מזכירים פעמים רבות בכל עת מצוא: "יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ", מה פירוש המילים האלו - 'יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ'? זהו הפירוש: 'יהי ה'רצון' שלנו, רבש"ע, 'מלפניך' יתברך, ולא לדברים אחרים! שהחיים שלי יהיו מלאים עם רצונות וכיסופים להקב"ה!

ואיתא בספרים הקדושים: 'רְצוֹן' אותיות 'צְנוּר'; כי אדם שיש לו רצונות אל הקב"ה - הוא בורא צְנוּרוֹת! הוא פותח צינורות שעלידם יהא חיבור ומְעָבָר בינו לבין הקב"ה!

כי כל זמן שיש לאדם רצון - שייך שהוא יגיע למשהו... מה הניסיון של אדם? מתי יש לו בעיה בחיים? אם אין לו רצונות, והוא כבר 'קר', והוא לא יודע מה לעשות עם עצמו... אדם כזה הוא מסכן! מה יהיה אתו?!... אבל כל זמן שיש לאדם רצון, אזי אפילו שיכול להיות שהוא עדיין רחוק מאד, אבל "אני רוצה!" - הוא לא עוזב את הרצון בשום פנים ואופן! 'אני מכיר את מקומי, אבל אני יודע ש"אין דבר העומד בפני הרצון]ב" - אדם שיש לו רצון, אין דבר שיעמוד בפניו סוף כל סוף

הקדושים (סנהדרין צט): 'כל המלמד בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו'; אדם שמחזק נשמה אחרת - זה כמו הילד שלו! מדוע? כי זכית לקרב אותו אל הקדושה! הנה מקודם הוא בכלל לא היה בגדר 'חי', וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (ברכות יח): 'הרשעים בחייהן קרויים מתים'; ואולי זה נראה כמו שהוא חי, אבל אם אין בו 'חיות דקדושה', הוא לא מכיר את הקב"ה, לא זוכה לקיים רצון אבינו שבשמים, בקושי הוא מכונה בשם 'חי'... קליני הוא חי, הוא נושם נשימות, אבל אילו חיים אלו?!... ואדם צריך לחפש ולבקש איך זוכים להתחיל 'לחיות' בזה העולם, שתהא לו 'הויה' בזה העולם, יהיה לו חיים אמיתיים!

דוד המלך אומר בתהלים (לו), **כִּי רָנַע בְּאִפּוֹ חַיִּים בְּרִצּוֹנוֹ** - 'חיים' נקרא כשאדם זוכה לחיות 'ברצונו' - עם רצון הקב"ה! שאדם זוכה תמיד לחפש ולבקש את הרצון של הקב"ה - זה עיקר החיים של האדם כשהוכיח משה רבינו את נשמות ישראל קודם הסתלקותו, אמר להם (דברים ד, ד): **"וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים בְּלִבְכֶם הַיּוֹם**" - מי שזוכה להיות דבוק בהקב"ה, אפשר לכנות אותו בשם 'חיים'!

וזו עיקר העבודה של האדם בזה העולם, לחפש ולבקש את הרצון של הקב"ה; המשנה אומרת (אבות ב, ד): **בְּטֹל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ** - שאדם יבטל את כל הרצונות שלו! ישנם הרבה רצונות

ב. לשון זו מוצאים בהרבה מקומות.

שום דבר בלי הקב"ה! הכל אלקות! הכל איך-סוף?

ומתי באמת יכולין להגיע לדבר כזה? אם אדם זוכה - **לנסות** לכל הפחות - לקיים את הרצון של רבינו שגילה לנו את העניין של **'תפילה והתבודדות'**, שאדם יפרש שיחתו לפני הקב"ה בתמימות ופשיטות גמור, בלי שום חכמות! הוא סוגר את העיניים - **'רבש"ע, הנה אני כאן, ואיפה אני בעולם?!**...

שזה כל העניין של התבודדות, שהנה האדם תמיד עסוק ומעורב בין הבריות - שזה דבר גדול, להיות 'מעורב בין הבריות', אבל מוכרח שיהיה לו איזה זמן כלשהו ליישב דעתו בהתבודדות, ו'כלשהו' היינו כמה שאתה יכול! תתחיל עם חמש דקות, שבאלו החמש דקות אתה יושב לבדך במקום מיוחד - יחד עם הקב"ה, אתה סוגר את העיניים ואתה מנסה לתאר לעצמך: **'איפה אני? איפה אני בזה העולם? אני סוגר עכשיו את העיניים, ואני בתוך האור! בתוך האיך-סוף ברוך-הוא!'**... זה נותן לאדם 'ברק של אור', שאדם יתחיל להרגיש **'באמת, איפה אני בזה העולם?!**... **הכל אלקות!** ו'הכל אלקות' הכוונה **"הכל"!** זאת אומרת, שאין שום דבר בלי אלקותו יתברך!

בליקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ס"ד, רבינו ז"ל מסביר ענין מאד 'עדין' ו'דק' - העניין של **"חלל הפנוי"**; דהנה הרי הקב"ה ברא את הכל, והכל איך-סוף; הכל מלא אלקות, אבל אם הכל מלא אלקות, איפה יש בכלל מקום לגשמיות?

הוא יגיע! אם אדם איננו רוצה - לאן הוא יגיע?!

וזה בעצם מאמר של הבעל-שם טוב הקדוש שאמר לאחד - **'אם תרצה, תוכל!'**, וזה היה בעת שגילה לו הבעש"ט גילויים גדולים באמונה ובהתחזקות החיים, וגילה לו איך שהכל אלקות, ואיך שאסור שתהא לאדם חלישות הדעת אפילו כשרואה דברים 'הפוכים' - כל מיני דברים שהם בבחינת מידת הדין, והוא חושב שנוקמים בו וכו', עליו לדעת שהכל מהקב"ה! הכל בהשגחה עליונה! **מן השמים רוצים שאתה תמתיק את הדין, שתהפוך את זה לרחמים, ולא שתיפול ח"ו בחלישות הדעת ובייאוש!**

והנה, האדם הזה היה אדם גדול, והוא מאד התלהב מהדיבורים של הבעש"ט הקדוש, אבל כשאמר לו הבעש"ט **'דע לך, שאפילו דיבורים ששומעים מגוי, וכל מיני דברים שנעשים אפילו עליידי גוי - זה ג"כ אלקות גמור!'**... - זאת היה קשה לאותו הרב לקבל...

וזה היה הלימוד הגדול של הבעש"ט הקדוש - גילוי של אלקות! הוא גילה איך **ש'הכל אלקות!'**

מי שרגיל לקרוא את הספרים והמכתבים של מוהרא"ש הקדוש, פעמים רבות מוהרא"ש מתבטא בכזה גילוי: אדם צריך לדמות ולתאר לעצמו כאילו הוא יושב בתוך האור האיך-סוף, והוא מסובב לגמרי עם האור מכל הצדדים, ויותר מזה אין שום דבר! אין

וננסה להבין אותם כדי להוציא מזה התחזקות בשביל חיי היום-יום שלנו, איך אפשר לנו להעלות את עצמנו להידבק חזרה בהקב"ה:

מה יוצא מדברי רבינו שם? שכל ה"חלל הפנוי" - שהקב"ה פינה מקום כדי שתהא גשמיות, זה רק במוח של האדם; כלומר, בעצם הכל הוא 'איך-סוף', רק **לך** נראה שזה גשמיות...

אם תסתכל באחד מחלקי 'שיחות מוהרא"ש', באות 'אמונה', תראו שיחה נוראה ונפלאה איך מוהרא"ש הקדוש הסביר את העניין האמור, וכך אמר:

אצל רוב בני אדם ישנה כזאת מחשבה: 'אני אדם גשמי, ואני רואה עולם גשמי, ואני מאמין שיש גם רוחניות...' הנה אני רואה כל מיני חפצים גשמיים, בני אדם גשמיים, בתים גשמיים, ואני מאמין שיש בזה גם רוחניות... אני מאמין שזה לא רק מה שנראה לנגד עיניי, אלא יש בזה גם רוחניות'...

מוהרא"ש אמר אז בתוך שיחתו הקדושה: **אדם שזוכה להיות דבוק בהקב"ה, באמונה הקדושה, ולהבין שבאמת הכל זה אור 'איך-סוף', אצלו זה בדיוק הפוך... הוא צריך 'להאמין' שיש גם מושג של גשמיות... הוא מבין שהכל רוחניות, הכל 'איך-סוף', אבל הוא 'מאמין' שיש בזה גם גשמיות...**

שזוהי הפליאה הכי גדולה שישנה במעשה בראשית: זה שיש עולמות

איפה יש מקום שיהיה דבר גשמי? הרי אלקות זה אור בלי סוף, ואין שום מקום שיהיה גשמיות...

אלו דברים עדינים, אבל רבינו מסביר את זה, ועלינו להבין את דברי רבינו שם - כפי שמוהרא"ש הקדוש מסביר את זה תמיד:

אומר רבינו, שהקב"ה עשה דבר שנקרא "חלל הפנוי", שכביכול פינה מקום בשביל גשמיות. כלומר, אכן הכל הוא 'איך-סוף', אבל מוכרח להיות 'בריאה'... אם הכל אור והכל רוחניות, מאיפה יתחיל עולם גשמי?...

נדבר 'למעשה': העולם הזה הוא עולם גשמי - 'עולם העשיה', ולמעלה ישנם הרבה עולמות [בכלליות אומרים שיש עולם היצירה, עולם הבריאה ועולם האצילות, שזה עולם המלאכים, כיסא הכבוד, ו'אצילות' זה 'איך-סוף'], אבל הכל זה 'רוחניות', והיכן יש מקום ל'גשמיות'?

ולכן, מחמת שהקב"ה רצה שיהיה עולם גשמי, הוא פינה מקום, כביכול, כדי שתהא בריאה גשמית.

ועם כל זאת, הרי אנו יודעים - מסביר רבינו - שהכל 'איך-סוף', ואכן יש גשמיות - כי הקב"ה כביכול פינה את המקום בשביל זה, אבל אם הקב"ה פינה את המקום הכוונה היא שזה נראה כאילו יש גשמיות, ובאמת הכל זה 'איך-סוף'! זה אור!

אלו דברים מאד עדינים, אך בואו

בליקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ע"ד, יש לרבינו ז"ל תורה נוראה ונפלאה על הפסוק הראשון של פרשת השבוע, ואם מתבוננים קצת בתורה הזאת רואים שיש בה מפתח לכל החיים! כי רבינו מסביר שם בעומק, מה העניין של **"וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק"** - שהתורה הקדושה מלמדת אותנו: **"וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם"** - אומר רש"י: **"עֵקֶב וְעָשׂוּ הָאֱמוּנִים בְּפִרְשָׁה"**; **"אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק"** - שיצחק אבינו קיבל את הכוחות שלו מאברהם אביו, והוא מסר את זה הלאה ליעקב, ומשם התחיל עם ישראל. יעקב אבינו היה עבר הרבה דברים עם עָשׂוּ, והיה צריך ללחום אתו הרבה, והמלחמה הזאת התחילה כבר במעי אמו, וכמ"ש **"וַיִּתְרַצְצוּ הַבְּנִים בְּקֶרְבָּה"**, וכבר אז הם התחילו את המלחמות, אבל לבסוף יעקב אבינו נולד, וכשהוא נולד - **"וַיִּדּוּ אֶתְּוֹת בְּעֵקֶב עָשׂוּ"**, יעקב אבינו קיבל את הכח הזה שהוא יהיה תמיד המנצח!

מסביר רבינו שם בתורה ע"ד, שיש ענין של 'דינא קשיא', שהם כלליות הדינים שעוברים על האדם, ובלשוננו: קטנות המוחין, ניסיונות, מצבים קשים שעוברים על האדם, שכל זה הוא ענין של מידת הדין - 'דינא קשיא'.

ומה התכלית של מידת הדין? ח"ו להרוס את האדם? לנקום באדם? להשפיל אותו? אין דבר כזה! **"מְפִי עֵלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרְעוֹת וְהַטּוֹב"** (איכה ג, ח) - מן השמים לא מגרשים את האדם

למעלה, שיש רוחניות אלקות - בוודאי, הרי הכל למעלה זה רוחניות... אבל שזה יכול להשתלשל ולהתגשם? יכולים לעשות מכל זה שיהיה למראה עינינו דבר גשמי? 'לכן אני מאמין שזה גם גשמיות'...

מה יוצא מזה? שאדם מקבל כזאת התעוררות גדולה, שלא משנה היכן הוא נמצא - **"איפה אני בעולם הגשמי הזה, להיכן ירדתי בעולם הגשמי הזה, למקומות מאד מאד נמוכים, אבל אני מאמין שאין שום מציאות בלי הקב"ה, וישנה בוודאי סיבה מדוע הוצרכתי לבוא לכאן, והסיבה היא - שאני אגלה במקום הנמוך שלי, במקום הכי גרוע, שגם שם יש הקב"ה! יש עצות! ועתה אחזור חזרה, אעשה תשובה, ואגלה את הקב"ה במקום הכי רחוק שאני נמצא!..."**

זו עבודת הצדיקים, וזה נקרא שאדם זכה **"להקים תולדות"** - שהוא הולך בדרכי האבות הקדושים, שהם גילו ופרסמו אלקותו יתברך לכל באי עולם! ואכן, מאברהם ויצחק עדיין היה שייך שיצא ישמעאל, ואח"כ עָשׂוּ - שבזה מתחילה הפרשה: **"וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק"**, אומר רש"י: **"עֵקֶב וְעָשׂוּ הָאֱמוּנִים בְּפִרְשָׁה"**; והתכלית היא להגיע ליעקב - שהיתה **"מִטְּתוֹ שְׁלֵמָה"** (ויק"ר לו, ה), הוא העמיד י"ב שבטי ק"ה, והקים את עם ישראל - שזה אנחנו, כולנו זוכים להיות שורשי נשמות, ואם אדם זוכה לקבל את הלימודים האמיתיים - בקלות אפשר לו לחזור אל הקב"ה ולהידבק בו!

קופץ על המקל... ואכן זו טיפשות גדולה - למה את קופץ על המקל? תקפוץ על מי שאוחז את המקל... אבל זה מה שְפָלֵב מבין...

הסביר ר' אלחנן: זה פירוש פְּנֵי הַדּוֹר כְּפְנֵי הַפְּלֵב' - שבני אדם לא יבינו שאם ח"ו ישנם אילו דינים, וישנו מקל המכה אותם, מה התכלית של זה? הלא הקב"ה, כביכול, אוחז את המקל, ומעורר אותנו לחזור בתשובה! תחזור אל הקב"ה, ואל תתמקד במקל... מה יש לך להתעצבן על המקל?... הלא הקב"ה מחזיק את המקל וקורא לנו!

ואדם צריך תמיד לחפש ולבקש כל מיני דרכים לחזור בתשובה, בכל מה שעובר עליו! יש כאלו שסובלים מעצמם - ירידות ונפילות, לא יודעים מה לעשות... עובר עליהם 'דינא קשיא' [כלשון רבינו פה, בתורה ע"ד], עובר עליו קטנות המוחין, סובל עניות ודחקות, הוא לא יודע מאיפה ישיג עוד פרוטה כדי לקנות אוכל ולפרנס את הבית שלו - הוא לא יודע... אז הוא מתייאש ונופל במיטה - 'מה יהיה איתי?!'...

אבל אדם שיש לו שכל הוא מבין שזה מקל שעלידו הקב"ה קורא לנו! זו לא עצה שאדם ירים ידיים, יאבד עשתונותו ויפול במיטה... 'מה אני יכול לעשות?...' הניסיונות שיש לאדם הם כדי להרים את האדם! רבינו אומר בספר ההמידות (אות ניסיון, חלק שני, סע' א) 'הַנְּסִיּוֹן הוּא בְּשִׁבִיל לְגַדֵּל וּלְפָרְסֵם אֶת הָאָדָם'; כי 'ניסיון' לשון 'הרמה', כשיש לך ניסיון - מרימים אותך!

ומענישים אותו! ואפילו אם הוא הגיע למקומות מאד מאד שפלים, רחמנא ליצלן, כל הדינים וכל הקטנות שעובר עליו זה רק כדי שיעשה תשובה שלימה ויחזור! מה שעובר על האדם זה כדי שהוא יבין 'מה שאני עושה, זה לא תכלית! אני מוכרח לחזור לאבי שבשמים, אני מוכרח לחזור לדרך אבותינו הקדושים! אני מוכרח!...'.

שזהו דאיתא בזהוה, שמראים לאדם רצועה ומקל - מדוע? כדי באמת להרביץ לו? התכלית שהוא יקבל מכות? לא ולא! הוא יקבל מכות - ומה יהיה?... ילד מקבל מכות, ומה יהיה ממנו? הוא יהיה בעל-מום, ה' ישמור! אלא מאי? לפעמים הוא לא מבין שפה אחרת, אז צריכים להראות לו מקל ורצועה ואומרים לו 'תראה שאני רציני'... ואז הוא מבין מעצמו 'אני מוכרח לקחת את עצמי בידיים!'.

הכלל, כל העניין של ה'דינים' והקטנות שעובר על האדם, זה רק כדי לעורר אותו, להביא אותו אל התכלית, לפתוח את השכל והמוחין שלו כדי שיבין שיש מישהו שאוחז את המקל! המקל לא עומד מעצמו - יש מישהו שאוחז אותו...

והעניין הזה מובא בדברי הגאון הצדיק ר' אלחנן וסרמן ז"ל, בקונטרס 'עקבתא דמשיחא', שם הוא מסביר את דברי המשנה (סוטה ט, טו) שבעקבתא דמשיחא 'פְּנֵי הַדּוֹר כְּפְנֵי הַפְּלֵב' - מדוע נקטו דייקא פְּלֵב? כי הטבע של כלב, שאם לוקחים מקל כדי להכות אותו - הוא מידי

האדם! והוא אכן צריך לדעת ולהאמין 'הכל באמת איך-סוף, ואני רק אהפוך את עצמי, אחזיק מעמד, אנסה להסתכל הלאה יותר מהגשמיות הזאת, ואאמין שהכל רוחניות!' וכשהוא זוכה לדעת כל זאת - אזי אז נתבטלות כל הניסיונות האלו, כי 'אני יודע שהכל הוא רצון הקב"ה, ואפילו מה שעבר עלי!...' ובפרט כשאדם זכה לחזור בתשובה, הוא זוכה לחזור ולהפוך את כל העבר שלו! ומה הכוונה 'שאדם זכה לחזור בתשובה'? אין הכוונה רק לאחד שהיה רחוק מתורה ומצוות ונעשה 'בעל תשובה', אלא "כולנו בעלי תשובה" וכולנו צריכים לחזור בתשובה! וכי כבר מן היום הראשון של האדם - מעת דשנכנס בבריתו של אברהם אבינו - הוא כבר כזה צדיק הדבוק בהקב"ה? כל אחד כפי עניינו התגלגל אצלו ענין של התרחקות - אחד יותר אחד פחות, אבל על כל אחד זה עבר! אז מה משנה אם זה היה מעט או הרבה?... אבל העיקר הוא שאנחנו סוף כל סוף נזכה להגיע אל היעד שלנו, ואז מהפכים את כל הדינים לטובה!

שזה כל הגילוי של רבינו בתורה ע"ד ז, שאמנם יש דינים קשים, אבל אם לבסוף אדם מחזיק מעמד - זה ממתיק את הכל, ויהיה ענין של 'ואלה תולדת יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק' - 'אברהם' זה מידת החסד, היינו שאדם זוכה להרגיש 'הקב"ה איתי בכל מה שאני עושה', 'יצחק' זה מידת הדין והצמצום, ואדם צריך לדעת ש"אברהם הוליד את יצחק" - הכוונה של כל אלו

אך אדם שאין לו שכל, הוא אומר 'אין לי כח'... נופל במיטה, מתייאש, ואכן לא נעשה עמו שום דבר... והלימודים של הקדושה - הלימודים הקדושים של רבינו על כל פרט ופרט של החיים הוא: 'יש לך ניסיון? זה כדי להגדיל אותך!...' וכמו שחכמינו הקדושים אומרים (ב"ר נה, א) על הפסוק (בראשית כב, א) "והאלקים נסה את אברהם", שזהו הכתוב (תהלים ס, ו) "נתתה לי איה נס להתנוסס" - שכל הניסיונות שהקב"ה ניסה את אברהם אבינו, הם כדי לגדלו ולפרסמו בעולם! ובפרט הניסיון האחרון של עקידת יצחק, ששם כתוב "ויקח את המאכלת", ואומר רש"י שם, שזה ענין אכילתם של ישראל, היינו עד היום הזה, כל האוכל והפרנסה וכו' הכל בזכות עקידת יצחק! והקב"ה ביקש את אברהם אבינו: 'תעמוד בניסיון הזה!...'

וכך הוא בכל ניסיון שיש לאדם, שהקב"ה מבקש מהאדם שיעמוד בו בניסיון! ובוודאי שאם אדם היה שומע את זה, והיה יודע 'עכשיו מנסים אותי בירידה הזאת, ועלי להחזיק מעמד בכל מה שעובר עלי, ומבקשים ממני "תחזיק מעמד"', והוא היה שומע בת-קול מן השמים שקוראת ומכרזת לו "תחזיק חזק", לא היה לו שום ניסיון... איזו שאלה?... אבל זה עיקר הניסיון - שהכל מוסתר במוח האדם!

שזו הנקודה שהזכרנו לעיל, בעניין ה"חלל הפנוי", היכן הוא נמצא? הלא הכל אלקות - הכל איך-סוף, אז איפה יש גשמיות? איפה יש ניסיונות? זה במוח של

לימודים אמיתיים שעיקר הכח שלי הוא ע"י כח הדיבור, ואם אשתמש עם הדיבור - סוף כל סוף אצא מן הקטנות המוחין! אדם יגיד לעצמו: אינני יודע איך, אבל אני אקח את עצמי בידיים!...

והזכרנו מקודם את הדוגמא של פרנסה: אדם מתייחס - איך לי פרנסה, אינני יודע, מה יהיה איתי? ... קח את עצמך בידיים ותגיד: 'אני ב"ה בן אדם, ויש לי כח, הקב"ה לא יעזוב אותי! אעשה את הכל! אחפש דרך איך בעזרת השם אפרנס את עצמי, אפרנס את בני ביתי!' - הוא עושה את הכל! אין כזה דבר שאדם אומר "אין לי כח" ... ואכן זה ניסיון גדול, ואם אין לו לאדם את ההתחזקות של הצדיקים - בקל לו ליפול למצב כזה, רחמנא ליצלן, שהוא אומר "אין לי כח" ... הוא אומר 'פעם רציתי... היה לי כזה 'חלום' שתיארתי לעצמי... והוא אומר: 'בוא נהיה אמיתיים... בוא נהיה מציאותיים... זה לא הולך לי'... אבל זה הס"מ! זה היצר הרע! הוא רוצה להרוג את הרצון שבך! כל זמן שיש לך רצון, יש לך רצונות לחזור אל הקב"ה, ע"י שיש לך 'רצון' - יש את ה'צנור' שמחבר אותך להקב"ה, וסוף כל סוף תזכה להגיע! אבל אדם שהוא מאבד את הרצון, זה גורם לו ייאוש - 'מה יהיה כבר איתי? אין לי כבר תקווה שיהיה משהו ממני'... וכך זה נמשך אצלו יום אחר יום - היום כמו אתמול, אתמול כמו שלשום... הוא לא מבין שזה באפשרו! אם הוא מחליט בעצמו להשתנות, ועושה את הכל לזה, הוא יזכה! אך אם אין לו רצון - כך זה ממשיך...

הדינים הקשים שעוברים, זה הכל מחבר אותי להקב"ה!

ורבינו מכנה את זה בכינוי של 'דיבור בדעה' ו'דיבור בלא דעה', שבתחילה האדם הוא במצב של 'דיבור בלא דעה', שהוא זוכה שיש לו 'דיבור', שזה עיקר הקיום של האדם בכל מה שהוא עושה - הדיבור שלו! איך יודעים שאדם הוא באמת 'בן אדם' ולא חיה ובהמה? מהי המעלה של האדם על החיות והבהמות? לאדם יש את 'כח הדיבור'! חיה ובהמה ג"כ יש להם איזה סוג של נפש - 'נפש בהמית', אבל 'חיתוך הדיבור' אין להם, למה? כי אין להם את החיבור של נשמה וגוף כמו אצל בן אדם, שזה הגורם את 'כח הדיבור' לאדם, ו'כח הדיבור' הזה הוא המפתח לכל הקדושות שבעולם!

אבל בגלל שיש את מידת הדין - הצמצום, ההסתרה, קטנות המוחין - צריכים להתחיל עם "דיבור בדעה"; כך מגלה רבינו בתורה זו - שהיא אמנם תורה מאד עמוקה, אבל מאד גורלית לחיי האדם, שאדם צריך לדעת שמוכרחים להתחיל את החיים עם 'דיבור בלא דעה' - אני מדבר! אני מכריח את עצמי לדיבורים טובים - דיבורי תורה, דיבורי תפילה, דיבורים טובים של צדקה וחסד, בבית! אדם טוען: 'למה שאני אתחיל בדיבורים טובים בבית? שאשתי תתחיל'... וכך גם האשה טוענת... ואינם משימים על לב שצריכים להתחיל עם דיבורים טובים - אפילו 'בלי דעה', אפילו אם אינני מבין כלום, אבל אני מקבל

השם ישמור, שרוי ב"טיט היין" (תהלים מ, א) - הוא נמצא בבוץ, וכי רואים שהוא הולך וכולו מלא בוץ?... 'בוץ' הכוונה שאדם הוא נתפס בסוג של פלא... ואכן, יכול להיות שבגשמיות הוא הולך ומסתובב, אבל הנשמה שלו בתוך בית האסורים! הוא לא מרגיש שום טעם בחיים שלו! ועליו לדעת שזה ענין של 'הקדמה', כי כך מתחילין תמיד - שבהתחלה יש חושך, בבחינת (בראשית א, ה) "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר", וכמאמרם ז"ל (שבת עז): 'ברישא חשוכא והדר נהורא'; החיים מוכרחים להיות ככה! כך הקב"ה ברא את העולם - "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יום אֶחָד", "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יום שְׁנַיִם" וכו' - תמיד הלילה מגיע לפני היום!

זהו בכל ענייני חיי האדם, שמוכרח להיות 'לילה' לפני היום, לפני שאדם זוכה לאיזה אור בחיים - מוכרחים לעבור דרך הלילה הזה... וה'לילה' הזה מתבצע בכל מיני עניינים - הן אצל האדם בעצמו, שהוא מרגיש שעוברים עליו המון ניסיונות - תאוות רעות, מידות רעות, והוא חושב 'מה יהיה איתי?! מה אני יכול לעשות?!'... אבל זה הסימן שאתה בהתחלה - בחצי של היום הראשון של הבריאה... ואם תחזיק מעמד - תגיע שיהיה "וַיְהִי בֹקֶר"! תראה שיהיה פתאום נץ החמה, והאור יתחיל להאיר... ומה יקרה? שתכין את עצמך מעתה והלאה - שכך הוא תמיד, 'אני יודע שביום הבא יהיה עוד הפעם ככה, ב"ה זכיתי לראות את האור, והנה מגיע שוב חושך, אבל אח"כ שוב מאיר!...'

הצדיקים מנסים לעורר אותנו מן השינה, ולגלות לנו שכל יום זה מתנה מהקב"ה, ואפילו שאתמול היה בחינה של 'דיבור בלא דעה', ולא ידעתי כלום, ואפילו בתוך הדיבור שלי - לא הרגשתי כלום, אבל המתנה שהצדיקים נותנים לנו - היא, שלא נעזוב את הרצון! ה'דיבור בלא דעה' - הדברים שעוברים על האדם בלי כלום, שהוא לא מרגיש כלום, ולא רק שהוא מרגיש 'לא-כלום', הוא מרגיש ממש הכי גרוע שיכול להיות, רחמנא ליצלן... והצדיקים מלמדים אותנו גם במקום שלנו להאמין 'רבש"ע, אתה פה עימדי!...'

בליקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן קי"ב, רבינו קורא לזה 'דיבור אמת', שיכול להיות שאדם נמצא במקום הכי חשוך שיכול להיות, בבחינת (תהלים קה, כח) "שִׁלַח חֲשֶׁךְ וַיְחַשְׁךְ" - חושך כפול ומכופל, הוא 'חושך מצרים' שעליו כתיב (שמות י, כא) "וַיַּמַּשׁ חֲשֶׁךְ", שאדם מרגיש שהוא שרוי בכזה חושך... שעל החושך הזה אומרים חכמינו הקדושים, שאם אדם שהיה יושב - לא היה יכול לקום, היה עומד - לא יכול לשבת, חושך כזה עבה וסמך שהוא לא יכול לזוז... אז אדם חושב שהחושך הזה הוא לא דבר גשמי, אבל לא-כן המציאות, כי אדם הנופל ח"ו בחשכות המוחין - המוח שלו כ"כ חשוך, והכל ממש שחור עד שלפעמים הוא מרגיש שהוא לא יכול לזוז... יכול להיות שהוא מצליח להיזיז האיברים ולילך, אבל הגוף שלו תקוע...

זהו כמו שאומרים על אדם שהוא,

שלך?! למה לא למדת?! למה אתה לא קם בבוקר עם החלטה: 'הנה יום חדש, אני מפסיק עם כל השטויות האלו'... היה לילה - בסדר, אבל עכשיו מתחיל יום חדש... הבה ואנסה לראות את האור שיש ביום הזה!

- 'אבל ההוא עושה לי חושך'... מי ה'חושך'? החושך בתוך עצמך! זה נמצא בתוך המוח שלך, ואתה מנסה להשליך את זה גם על אחרים... אתה לא רוצה להיות לבד בתוך חושך, אז אתה מוציא את החושך לכולם... והנה אתה גורם בבית - לאשתך, ולכל הסובבים אותך - שירגישו את החושך הזה, ומה יהיה לך? מה הרווחת? ש'אני לא לבד בחושך, יש לכל הפחות מישהו איתי בחושך'... טיפשו! אתה היית יכול להדליק את האור! ובמקום להסתובב בתוך החושך - להתחיל לדבר דיבורים טובים, לעצור את הפה מדיבורים רעים! כמה אדם צריך לשמור על הדיבור שלו!

וגם אם יש אצלו לעת עתה ענין של 'דיבור בלא דעה', אין הכוונה שהדיבור שלו איננו בקדושה, אלא הכוונה שהוא עדיין לא זכה להרגיש את כל האור במה שהוא מדבר, אבל הוא יודע שעוד מעט הוא יגיע אל ה'דיבור בדעה', איך? בתנאי ששמרת על הדיבור שלך! לא הוצאת מהפה שלך קללות, דיבורי מחלוקת, דיבורים רעים, ביזיונות והשפלות, בזה נזהרת מאד! אם תנהג כך - פתאום תראה 'אה! אני זוכה ל'דיבור בדעה' - אני מבין שיש לי תקוה בחיים! אני מבין שיש

יש תפילה המובאת בירושלמי, ומזכרת בדברי הראשונים, וכן בשו"ע (המשנה: ברורה מביא זאת ב'ביאור הלכה' הראשון בסימן א'), שכשאדם זוכה לקום בבוקר ולראות את האור, הוא אומר 'יהי רצון' שבו הוא מודה להקב"ה על שזכה לראות את השמש בזריחתה, ומבקש שכשם שראה את השמש בזריחתה - כך יזכה לראות אותה בשקיעתה; הוא תמיד מברך את הקב"ה על האור, ושיזכה גם לראות את השקיעה...

מה העניין בזה? אך זהו כל האמור, שאדם יודע שכך הולך החיים - שמוכרח להיות אור, ואח"כ חושך, 'החושך הזה מכין אותי אל האור שיבוא ביום הבא, והיום הבא מכין אותי שבלילה שוב יהיה חושך, אבל החושך הזה של היום - זה לא כמו החושך שהיה אתמול, החושך של היום זה כבר ענין אחר לגמרי, כי יש לי כבר התחזקות, אני יודע שאחר החושך הזה כבר יהיה אור!'... זאת אומרת שזה כמו 'כדור שלג' המתגלגל, כך הוא תמיד! ובכל פעם אדם מתחזק יותר ויותר...

אם יש לו לאדם את השכל הזה - הוא כבר מסתכל על החיים בצורה אחרת לגמרי... הוא כבר מפסיק עם כל השטויות שלו, עם כל המחלוקות והמריבות שלו; יש בני אדם שעוברים בתוך הבית שלהם גיהנום ממש - פשוטו כמשמעו! מריבות, מחלוקות, סכסוכים וחיכוכים, ממש בלי הפסק! הוא צועק, היא צועקת, ו'מה יהיה הסוף כאן?!'... עוד הפעם ועוד הפעם - איפה השכל

תרצה ותוכלו!... [וכאן הוא המקור למאמר הידוע בשם הבעש"ט: "אם תרצה, תוכלו!"]. שזה ענין ה'רצון' של האדם - שעם זה התחלנו את השיחה, שאם יש לאדם 'רצון' - אפשר לו להגיע לכל דבר שבעולם!

וסוף הסיפור היה, שהרב הזה הלך מהבעש"ט, ובדרכו ביער נתקעה העגלה מחמת שהיתה שם עגלה שהתהפכה, והסוסים היו בתוך הבוץ וכו', והיא חסמה את המעבר, והלך בעל-העגלה שהתהפכה - שהיה גוי - וביקש את כל מי שהיה שם שיעזרו לו להוציא את העגלה והסוסים מן הבוץ - שיוכלו להמשיך בדרכם, והוא הגיע גם לאותו הרב שישב בעגלה וביקש ממנו לבוא לעזרתו בהוצאת העגלה והסוסים מן הבוץ, ואמר הרב 'אני לא יכול'...

הגוי שמע את דבריו, והתחיל לצעוק עליו: 'אתה יכול! רק שאתה לא רוצה...' תרצה ותוכלו!...

כשהרב שמע את דברי הגוי - תיכף ומיד נזכר שאת אותן המילים בדיוק שמע מפי הבעש"ט... הוא נזכר איך בדיוק ככה אמר לו הבעש"ט - "אתה יכול! אתה לא רוצה!..." וזה נשמע לו כמו בת-קול מן השמים... 'אבל זה גוי ואומר את זה', הרהר לעצמו, ותיכף נזכר: 'הלא זה בדיוק מה שהבעש"ט אמר לי, שגם בתוך המילים של הגויים יש אלקות'...

הרב הזה היה באמת חכם [אם הוא הגיע אל הבעש"ט - היתה לו איזו

באפשרותי להצליח - הן עם עצמי, הן עם פרנסתי - עם העסקים שאני עושה, והן בשלום-הבית שלי, והן בחינוך הילדים שלי, יש אפשרות!.

זה הניסיון של אדם בשעה שעדיין יש אצלו בחינה של "וְיָהִי עָרֵב" - עדיין חושך לו, והניסיון אז שהוא לא יחשוב 'אני בחושך, בסדר... וכי אני צריך לדאוג מזה שאני בחושך?'... הוא חושב 'אף-אחד ממילא לא רואה אותי'... והכל זה ניסיון לאדם במוח שלו! שזה העניין הנ"ל של "חלל הפנוי" שנמצא בתוך מוח האדם, כי באמת הכל אלקות גמור הוא, הכל אין-סוף! רק במוח שלך, הקב"ה עשה שיהיה דבר שנראה כפנוי מאלקות...

והתחלנו לספר מהבעש"ט הקדוש, שהוא אמר לאותו הרב שהיה אצלו: 'בכל דבר יש אלקות! ואפילו דיבורי גוי, וכן בשאר דברים שנעשים בעולם, בהכל יש אלקות!'

את זה לא היה יכול הרב לקבל... 'עד כאן!' הוא אמר. הוא היה רב גאון, ובוודאי שהיתה לו אמונה וידע שהכל בהשגחה מהקב"ה, 'אבל גם בדבר שאומר גוי?! הרי גוי הוא חתיכה של חושך ורע... ומה שייד להגיד שמדבריו יכולים להוציא איזו אלקות?... - את זה איני יכול לקבל!' אמר הרב להבעש"ט.

ענה ואמר לו הבעש"ט [כדרכו בקודש; הבעש"ט ג"כ היה חתיכה של אלקות, חתיכה של אור!]: 'זה לא שאתה לא יכול לקבל, אתה לא רוצה לקבל;

עושה, וכי אנחנו 'עושים' באמת?... אבל פה הניסיון הגדול, כי אדם עלול לחשוב 'אם אנחנו לא באמת עושים, אז מדוע עלינו לעשות?... שהקב"ה יעשה את הכל'... לא! אני צריך לעשות את הכל! אמסור את עצמי! בכל ענייני החיים!

בלימוד התורה: אדם אומר 'אבל אינני מבין כלום'... וזה הסוד של תורה ע"ד האמורה, זה אחד מהלימודים העיקריים של התורה הזאת, שרבינו מגלה: תתחיל עם 'דיבור בלא דעה' - אפילו שאינך מבין שום דבר, לא מרגיש כלום, תלמד עוד ועוד! תנ"ך, משניות, גמרא - בבלי ירושלמי תוספתא, תעשה המון! תעשה את הכל! - 'אין לי כח'... מה 'אין לך כח'? אני רואה שכל היום הפה שלך 'עובד' - בלי הפסקה... אז מה 'אין לך כח'? כנראה שיש לך הרבה כח... מה 'אין לך כח' - לפתוח את הספר ולשבת קצת? למה אין לך כח?... קח את הספר, ותתחיל להגיד! אתה באמת לא מרגיש כלום, אבל תתחיל עם ה'דיבור בלא דעה' - שאמנם זה קטנות המוחין, מידת הדין, עדיין לא זכית שהמוח שלך ייפתח ותבין את מה שאתה לומד, אבל אם לא תתחיל - לא תגיע לכלום! תעשה מה שאתה יכול!

בעבודת התפילה: תבוא לבית הכנסת להתפלל, במסירות נפש! - אבל קשה לי לצאת מהמיטה... קח את ה'שק' שלך, ותוציא אותו מהמיטה, ולך לבית הכנסת! אם תקפוץ מקודם למקוה - תרגיש שה'שק' הזה נעלם באיזה מקום... זכית לגוף חדש שתוכל להגיע לבית

זכות...], והוא הבין שיש דברים בגו, וחבר בין דברי הגוי לדברי הבעש"ט, ועל-אתר עשה 'פרסה' - וחזר אל הבעש"ט.

ברוח'קדשו קיבל הבעש"ט את פניו בפתח ביתו, ואמר לו: 'נו, עכשיו אתה מבין? שמעת מה אמר הגוי? אתה יכול - רק שאינך רוצה'... ומני-אז הוא התקרב אל הבעש"ט הקדוש, ונעשה מגדולי תלמידיו.

זו מעלת הרצון, שכשיש לאדם רצון - סוף-כל-סוף הוא 'יקפוץ מהמיטה!' הנה הוא מיואש - 'מה יהיה איתי... אין לי פרנסה, אין לי שום דבר'... והוא יש לו חשבון בראשו - 'אזרוק את הכל להקב"ה'... אתה תזרוק את זה אל הקב"ה עליידי שתתחיל 'לעשות!' וכמו שכתוב בפסוק (דברים טו, יח) "וַיִּבְרַךְ ה' אֱלֹהֵיךָ כָּל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה" - שאדם צריך 'לעשות!' אמנם כל אחד כפי עניינו, אבל 'לעשות משהו!' לא שהוא מיואש והוא אומר 'אם הכל מהקב"ה - יש ג"כ דמיון כזה אצל בני-אדם אפילו במלחמת היצר-הרע, בכל העניינים, 'אם הכל מהקב"ה, אז זהו... מה אני צריך לעשות?... אתה צריך לעשות את הכל, וכמו שכתוב בקהלת (ט, י) "כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת כַּחֲךָ עֲשֵׂה", אבל "ואחרי ככלות הכל - הוא לבדו ימלוך נורא", תעשה את כל הפעולות שתעשה - זה רק עליידי סייעתא דשמיא, שהקב"ה יעזור לך! אתה אמנם צריך לעשות, אבל להבין אשר (תהלים סב, ג) "וּלְךָ ה' חֶסֶד כִּי אַתָּה תִשְׁלַם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהוּ" - 'כְּמַעֲשָׂהוּ' היינו 'כמו' שהוא

לבו בְּדַרְכֵי ה'; ומה הכוונה 'גְּדֻלוֹת' -
שיהא בעל-גאווה? לא ולא! אלא שיאמין
יש בי כוחות!...

בן-אדם, בגלל הקטנות הזאת
שעוברת עליו, הוא לא מגיע לעניין הזה
שהוא ידע 'אני יכול לעשות משהו בזה
העולם לעצמי! אני כן יכול להשלים את
עצמי! ולא רק להשלים את עצמי, אלא גם
להשלים אחרים!...

וכמו שהתחלנו את השיחה: 'וְאֵלֶּה
תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם', שיש כח
לאדם 'להקים תולדות!' זו התכלית!
אתה בזה העולם, ואתה אבא, או שתהיה
אבא - בעזרת השם, אתה צריך להקים
'תולדות!' ו'תולדות' היינו להקים בית
ולחנך בו את הילדים על דרכי התורה
והיראה, ואותו דבר להשפיע על בני
אדם דיבורים טובים! כן, תדבר עם
מישהו, מה אתה מפחד?!... 'לא, מי אני
ומה אני'... אתה ב"ה יהודי, יש לך נשמה,
יש לך נקודה - שעם הנקודה שלך אתה
יכול להאיר ולעזור לכל נשמות ישראל!
רק אם יש לך שכל... אם תאמין בכוחות
שלך!

וזה כלל לא ענין של 'גאווה', אלא
אדרבה! הקטנות הזאת - היא נקראת
'ענוה פסולה', שאדם חושב "מי אני
כבר"... אדם מוכרח להאמין בכוחות שלו!
זה הדבר הראשון בחיים! אדם שהוא לא
מאמין בכוחות שלו - הוא ניתק מהעניין
של הרצון, ומיד כשאין לו רצון - הוא
באמת לא יכול לעשות שום דבר... כי 'אם
תרצה, תוכל!' ולהפך - 'אם לא תרצה, לא

הכנסת! ותתפלל במנין - כמה שאתה
יכול, כמה זמן שיש לך, לא שבקושי אדם
מניח תפילין... אין דבר כזה! אדם צריך
לקחת את עצמו בידיים - 'אני מוכרח
לבוא לבית-הכנסת שחרית, מנחה, מעריב!
זה הביטחון שאישאר ב'מחנה ישראל!'
וכמו שרבינו אומר (ליק"מ ה"ב ס' ח):
'מחנה ישראל תלתא פרסי' אלו השלוש
תפילות; ואפילו שאני לא מרגיש כלום,
וממש קשה לי, אבל הגעתי! ואם אחזיק
מעמד - סוף-כל-סוף ארגיש משהו בזה!
אזכה 'לצאת מעצמי!'

יש בני-אדם שהם סגורים בתוך
עצמם והם אינם מבינים 'מה יהיה איתי...
מה אני חשוב... מה צריכים אותי'... יש לך
כוחות כאלו, שאם תחזיק מעמד - תוכל
להשפיע על המון נשמות ישראל! תצא
כבר מהקטנות שלך - שאתה חושב שאינך
שווה כלום!

שזה דבר שעובר על הרבה בני-אדם -
שחסר להם 'ביטחון עצמי', ורבינו מדבר
מזה בכמה מקומות, שאדם צריך 'אמונה
בעצמו' - להאמין שהקב"ה אוהב את
חידושי התורה שלו, את הדיבורים שלו,
את הרצונות שלו, ולא תהא לו 'ענוה
פסולה' - 'מי אני ומה אני שווה'...

ואת זה מגלה רבינו בתורה האחרונה
בליקוטי מוהר"ן, שאדם צריך להגביה
את עצמו בעבודת השם יתברך, וכמו
שכתוב אצל יהושפט (דה"ב יז, ו) 'וַיִּגְבְּהַ
לְבוֹ בְּדַרְכֵי ה'', וכן אומר רבינו בתורה
רמ"ו (חלק א): 'לְפַעֲמִים צָרִיךְ הָאָדָם שִׁיחֶיהָ
לוֹ גְּדֻלוֹת, כְּמָה שְׁכָתוּב (דה"ב יז, ו): 'וַיִּגְבְּהַ

מהחשכות שיש לי!.

ואדם זוכה לפרש שיחתו - מה גורם לו את כל החשכות שלו, ואיך שכל הבית שלו מלא בחושך - מריבות, מחלוקת, צעקות... וזה יום-יומי! בכל פעם - עוד הפעם ועוד הפעם... הוא בא להתלונן, והיא באה להתלונן - לכתוב מכתבים ולתאר שיש גיהנום בבית והכל מלא חושך, והרי זה לא התחיל היום או אתמול... זה כבר היה בבית שלשום, לפני שבוע, לפני חודש ולפני שנה... מתי זה ייגמר?! למה לא תהיה חכם?! למה לא תיקח עצמך בידים ותחליט 'אני פותח "דף חדש" בחיים, ואני מתחיל עכשיו!..."

והצדיקים נותנים לנו את ההזדמנות לזה ואת הכוח הזה, כי אדם בעצמו - איך היה זוכה לזה?... אבל הצדיקים מעוררים אותנו על זה: 'מספיק כבר כל השטויות האלו! מספיק כבר כל הקטנות המוחין! תבין כבר שהקב"ה רוצה שאתה תתחיל לחיות חיים טובים! תדע שהחיים טובים נמצאים!'

אלא, כאמור, הצמצום הוא במוח של האדם, שנדמה לו שהוא בתוך החושך, אבל מיד כשימצא את הכפתור של האור וידע איך להדליק את האור - יראה איך שהכל ממש מאיר... וזה כמו אדם המגשש בחושך, הוא נמצא בחדר חשוך, וישנן מנורות ויש תאורה - אבל הוא לא יודע איך למצוא את מִתְגֵּן ההדלקה, אז הוא ממשמש בכל הקיר - 'אולי אמצא איך להדליק את האור'... והנה פתאום הוא זכה להדליק את האור!

תוכל... זה 'הלוך' ו'חזור'! ובזאת אדם צריך להאמין: אם יִהְיֶה לִי רְצוֹן, וְאֶמְיֵן בְּכַחוֹת שְׁלִי, אֶזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְפָלִי - יזכה להגיע ללימוד התורה, לתפילה!

ובנוסף לשלושת התפילות, יש את העניין של התבודדות - שעל זה רבינו כ"כ ביקש אותנו! ובוה צריכים לשים לב: הרי כל דבר אפשר להשלים, למשל: יש לאדם סדרים של לימוד התורה, אז אם הוא חיסר משהו - משלים זאת ביום הבא או בלילה וכו', אבל אם אדם יתן את הימים שלו ללכת בלי התבודדות - עם כל מיני טענות של 'עכשיו אין לי זמן, עוד מעט יהיה לי זמן', והנה היום הלך ולא דיברת כמה דיבורים להקב"ה - הרי הוא פספסת... היום הזה 'הלך' - שלא קיבל חיים אמיתיים! הוא לא לקח איזה זמן ביום הזה כדי להתייחד עצמו ביחד עם הקב"ה! ואכן, לסגור את העיניים 'אני עכשיו בתוך האור, והכל אינִי־סוף, ואני לבד עם הקב"ה!...' אשרי הזוכה לזה! ולהיות עקשן בוה - כל אחד כמה שהוא יכול!

בן־אדם שיש לו שכל - הוא לא מקמץ... הוא אמנם מתחיל עם חמש דקות, אבל 'חמש דקות' אין הכוונה שהוא מסתכל על השעון שחלפו חמשת הדקות, ובורח... אלא כך הוא מתחיל את ההתבודדות - עם אלו הדקות היקרות - ואח"כ הוא ממשיך! הקב"ה כאן, ואני מבקש את הקב"ה 'אני רוצה לצאת מהבוץ שלי! אני רוצה לצאת מהקטנות המוחין שלי, מה'דיבור בלא דעה',

נמצא א"כ, שהעניין של "יְהִי עֶרְבַּב וְיְהִי בֹקֶר" לא שייך אצל שבת-קודש, כי שבת-קודש זה אור אחד גדול - אור השבת! ואנחנו מתפללים בכל שבת "הרחמן הוא ינחילנו יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים" - שנזכה להגיע אל ה'יום שכולו שבת'! דהנה אדם שהוא זכה לאור הזה בשבת, אזי גם כשהוא חוזר אל ששת ימי המעשה, השבוע הזה הוא כבר לא כמו שבוע שעבר... כי שבוע שעבר היה לפני השבת, עכשיו היה לנו שבת, וזה כבר שבוע אחר לגמרי... זאת אומרת, כמו שבכל יום יש "יְהִי עֶרְבַּב וְיְהִי בֹקֶר" - שמגיע האור אחר החושך, כן אותו דבר בכל שבוע, שכל השבוע עדיין מְקַנָּה בצורה של "יְהִי עֶרְבַּב" - כי היה ערב ובוקר בכל יום, אבל מיד כשהגענו לשבת - ששבת כולו אור - אז עכשיו כל השבוע שהיה "יְהִי עֶרְבַּב" נהפך להיות "יְהִי בֹקֶר" - יש אור חדש! ואדם כבר יכול לזכות לעניינים חדשים, וכך הולך כל החיים...

וזהג"כ העניין של ראש חודש - שהוא אותו ענין הנעשה בכל חודש מחודשי השנה, שהנה עבר כל החודש הקודם, ועכשיו מתחיל ענין חדש! שזה כל העניין של ה'חודש' - מחזור חדש, הכל חדש! כל החיים מחדש!

הנה היום בלילה זה יו"כ קטן מוקדם [כי ר"ח יוצא בימי ראשון ושני, וערב ר"ח זה בשבת, ובשבת הרי לא אומרים יו"כ, אז מקדימים את זה ליום חמישי], וזו כבר הכנה מוקדמת לחודש כסליו,

אלו הם הלימודים של הצדיקים, שמנסים להאיר לנו את החיים, להוציא אותנו מהחושך הזה, ולגלות לנו שזה לא נורא, ולא רק שזה 'לא נורא' אלא זה צריך להיות ככה! שזה הלימוד של "יְהִי עֶרְבַּב וְיְהִי בֹקֶר" - ה'ערבית' והחושך הזה, צריכים להיות, אבל התכלית היא להגיע ל"יְהִי בֹקֶר"!

והסיום של ששת הימים שבהם כתיב "יְהִי עֶרְבַּב וְיְהִי בֹקֶר", יום השבת - שכולו אור! אצל שבת לא כתוב "יְהִי עֶרְבַּב וְיְהִי בֹקֶר", אף שלכאורה היה צריך להיות כתוב כמו ביום ראשון - "יְהִי עֶרְבַּב וְיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד", וכן שאר הימים, ומה עם שבת? אבל בשבת לא כתוב כך כי שבת כולה אור! וזו התכלית - להיכנס לשבת-קודש, וכמו שאנחנו אומרים בתפילת ליל שבת "תְּכַלִּית מַעֲשֵׂה שְׁמַיִם וָאָרֶץ", כי זו התכלית - להגיע לשבת! וזה "יום שכולו שבת" - הוא התכלית והיעד של כל אחד מישראל, שיזכה להגיע אל האור הזה - "ליום שכולו שבת"!

והצדיקים, שמחזקים אותנו על דברים אלו, הם בעצמם האור של שבת, וכמובא על רבי שמעון בר יוחאי, שתלמידיו קראו לו "אֲנִתְּ הוּא שַׁבַּת דְּכוּלֵי יוֹמָא", כי הוא תמיד נמצא בתוך האור! הצדיקים הם תמיד מאירים ומשפיעים אור לכל נשמות ישראל! ואדם שזוכה להתקרב אליהם, הרי זה כמו שהוא מצא את הדרך להדליק את האור בחיים שלו, ועכשיו הוא כבר מאיר באור אחר לגמרי...

איך הוא מתקדם בדברים אלו, או שהוא ח"ו הולך חזרה, וזאת אדם יכול להבחין בעצמו - 'האם משתפרים קצת?...' וכמובן, יתחיל בבית: 'האם צריכים לשפר משהו?...' ואמנם היו כל מיני מריבות וכו', אבל ב"ה אני מנסה לראות איך אני מחזיק עצמי ממש חזק, ואני מנסה לראות שהכל ישתפר, ואני רואה ב"ה ש'כן' השתפר קצת, אז אם קצת 'כן' ישתפר, תמשיך כך! והעיקר שיהיה לך שכל לא לחזור בכל פעם אחורה... יכול להיות שהתקדמת, אך הנה חזרת חזרה עשר פרסאות... חס ושלום! תראה שכל פעם אתה 'כן' מתקדם! - אני 'כן' עושה את הכל כדי שיצא כבר ה'דיבור בלא דעה' - החושך, 'דינא קשיא', וזה יביא אותי אח"כ להמתקת הדינים!

ומובא בזוהר בפרשת השבוע [ובכל הספרים הקדושים], שזה ענין החתונה של יצחק ורבקה: יצחק בשורשו הוא מדת הדין והגבורה, ובאמת אין זה שום סתירה לעניין של שמחה, כי 'יְרָאָה' ו'שמחה' לא סותרין כלל וכלל, וכלשון התנא דבי אליהו (רבה, ריש פרק ג): 'אָמַר דָּוִד עָלָיו הַשְּׁלוֹם: אֲנִי יְרָאתִי מִתּוֹךְ שְׂמֻחָתִי, וְשְׂמֻחָתִי מִתּוֹךְ יְרָאתִי'; זה דבר אחד! ועל כן יצחק אבינו נקרא ע"ש הצחוק - שזה ענין של שמחה, אף שהוא היה ענין של יראה - מידת הגבורה.

מאידך, רבקה אמנו היתה במידת החסד, וכמו שרואים בפרשת שבוע שעבר, כל החסד שרבקה אמנו עשתה כשהגיע אליעזר עבד אברהם למצוא

ומה העניין הזה? אותו ענין האמור: שאדם לוקח את כל החודש שעבר, שזה נעשה בערב ראש חודש, ואם נשים לב: "ערב" ראש חודש דייקא, שהוא לשון של 'ערבית' וחשכות, היינו שאדם לוקח את כל החושך שהיה לו במהלך החודש, ועכשיו הוא מכין את עצמו לקראת חודש חדש, שהחודש הזה עדיין לא היה מעולם!

רבינו הקדוש הוא זה שמלמד אותנו שכל הדברים האלו זה 'חדש' לגמרי! כאילו לא היה מעולם! אדם מתחיל מחדש עם כוחות חדשים! ומה הם ה'כוחות' שלו? שהוא מסתכל אחורה - 'הנה היה לי לפני חודשיים כזה חודש, אבל זכיתי ב"ה לחודש חדש! והנה עבר החודש הקודם, ועכשיו יש חודש חדש, ואני מחדש את עצמי בכל העניינים! אני לוקח את עצמי בידיים - זהו! מספיק כבר עם כל המריבות, כל הגהיגום הזה, מספיק כבר! מעכשיו אמסור את נפשי להדליק את האור!...' זה העניין של ראש חודש!

ומובן לכולנו שזהו ג"כ העניין של ראש השנה, שלוקחים את כל השנה שעברה - ומהפכים אותה, ומכינים לקראת השנה החדשה! וצריכים כל השנה לחשוב על זה - שהנה עוד מעט יהיה ערב ראש השנה החדשה, וזהו "ערב" ראש השנה - אותו העניין האמור, שלוקחים את כל הדברים שהיו במהלך השנה, ומתחילים שנה חדשה!

וכך אדם זוכה תמיד לבנות את החיים שלו, וזהו המבחן של אדם - שרואים

שידוך - שמסרה נפשה על מידת החסד. והשידוך הזה של יצחק ורבקה - מידת החסד ומידת הגבורה - יש אצל כל אדם בבית שלו, שהקב"ה מחבר באיזו צורה 'אש' ו'מים' - 'חסד' ו'גבורה'; לפעמים החסד מצד הגבר והגבורה והדין מצד האשה, ולפעמים הפוך, אבל העיקר שאדם ידע שזה בית שהקב"ה בנה, 'ואני מחפש כל דרך שהאחד ימתיק את השני!'.
זה כל הסוד שכתוב פה, כשהתורה מדבר מעניין "תולדת יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" - מידת החסד עם מידת הגבורה, וכמו שרבינו מסביר בתורה זו, שזה ענין שממתיקים את ה'דינא קשיא' ל'דינא רפיא' - ממתיקים את זה! שה'דיבור בלא דעה' לבסוף מתהפך להיות 'דיבור בדעה', ומה התורה מיד מספרת? את החתונה של יצחק - "וַיְהִי יצחק בן ארבעים שנה בְּקָחְתוּ אֶת רַבֵּקָה בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדַן אֲרָם אֵחֹת לְבִן הָאֲרָמִי לוֹ לְאִשָּׁה" - כבר מספרים איך יצחק אבינו זכה לשלימות הזאת! שהנה יצחק אבינו היה בן אברהם, ובוודאי היה צדיק - מה שייך אפילו לומר?... הרי הוא היה בעקידה, וכבר נשחט לשמו יתברך! אבל עדיין הוא לא התחתן... אלא מיד אח"כ הוא זכה להתחתן, אחר מסירות הנפש שלו - הוא זכה להתחתן, זאת אומרת שהעניין של העקידה היה בתור 'הקדמה' לחתונתו, שבזה התורה הקדושה מגלה לנו הקדמה לאדם שהוא רוצה להתחתן, איך? תחילה הוא היה

בעקידה, ועכשיו אתה יכול להתחתן! עכשיו תבין שהבית שלך יהיה הבית הכי מושלם! הכי שמח! הרי יצחק אבינו היה כבר בן ארבעים שנה, ו'בן ארבעים לבניה' (אבות ה. כא), וכשהיה בן שלושים ושבע הוא היה על העקידה, ואיתא בזוהר שאז "פרחה נשמתו"...

אגב, לכן אנחנו מזכירים בברכה השניה של תפילת שמו"ע את תחיית המתים - "אתה גבור לעולם ה' מחיה מתים אתה", למה דוקא בברכה השניה? איתא בזוהר הקדוש [ובכמה מקומות], שהברכה הראשונה היא כנגד אברהם אבינו - שבה חותמים "מגן אברהם", והברכה שניה היא כנגד יצחק אבינו - "מחיה המתים", כי ליצחק אבינו היתה תחית המתים, וכאמור - כשהיה בעקדה, פרחה נשמתו, והקב"ה החזיר לו נשמה חדשה, נמצא שמיצחק אבינו אנחנו למדים שיש ענין איך אפשר לאדם "להחיות מתים" - להתחיל חיים חדשים!

ועל כן איתא בדברי חכמינו הקדושים (שבת פט:), שכשיבוא משיח, ילכו אל האבות הקדושים - אברהם ויעקב: 'בניך חטאו, ויגידו 'מה אנו יכולים לעשות?...' אבל יצחק אבינו יגיד להקב"ה: 'רבש"ע, בוא נעשה עסק, פלגא עלי פלגא עליך' - חצי עלי אני לוקח, וחצי עליך, כביכול. ויצחק אבינו מתחיל לעשות חשבון: 'כמה כבר אדם חוטא? רוב היום זה ממילא לא שייך'... ומתחיל לפרש במה עסוק האדם ולא חוטא, ולבסוף הוא אומר: 'רבש"ע, אם אינך רוצה, כביכול,

במחלוקת ומריבות - להדליק את אש הגהינום רח"ל, ובכל פעם הוא יוצר מחלוקת חדשה רח"ל, וכי זוהי "תחית המתים"...? מה "תחית המתים"?! הוא מחפש רח"ל איך לקבור את עצמו... אבל אדם שיודע שכל יום זה ענין של חיים חדשים, והקב"ה הוא "מְלַךְ מְמִית וּמְחִיָּה וּמְצַמֵּיחַ יְשׁוּעָה" - ובמילים אלו כתוב בדיוק מה שדיברנו, העניין של "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד", שהקב"ה כביכול הוא "מְמִית" - שזה כלליות הדברים הקשים שעוברים על האדם, שהוא מרגיש שאין לו כלום - אין לו פרנסה, אין לו חיות, אין לו שום דבר... איך הגיע לזה? אל תעשה חשבון, הגעת... אבל מה עכשיו אתה עושה? תמיד תדע שהקב"ה הוא "מְחִיָּה וּמְצַמֵּיחַ יְשׁוּעָה"! - הקב"ה מצמיח את הישועה! מה'מיתה' שלך - ויכול להיות גם מה'מיטה' שלך, שאתה מונח במיטה, וזו המיתה... מרגיש ממש כמו מת, השם ישמור - אבל תאמין שהקב"ה הוא "מְצַמֵּיחַ יְשׁוּעָה"!

ומסיימים: "וְנֶאֱמַן אֲתָה לְהַחֲיוֹת מְתִים" - 'וְנֶאֱמַן אֲתָה' היינו שבזה אתה מקבל שכל של אמונה של "לְהַחֲיוֹת מְתִים" - אתה רואה את זה בחוש! זה מציאותי אצלך!

אדם תוהה: 'תחית המתים תהיה לעתיד, אבל איך אני אגיע לאמונה הזאת?...? זה פשוט מאד - זה קורה אצלך כל בוקר! אתה קם בבוקר, הנה יום חדש! הפסוק אומר (איכה ג, כג) "חֲדָשִׁים לְבָקָרִים רַבָּה אֲמוֹנָתְךָ" - קמת מחדש, תתחיל יום

אני מקבל את הכל על עצמי! למה? כי אני שכבתי כבר על המזבח'... ומה הפירוש של זה? שיצחק אבינו אומר: אני כבר לא הייתי פה, ואתה - רבש"ע - החיית אותי מחדש! קיימת בי 'מחיה המתים!' ומזה אנחנו למדים שאפשר לו לאדם תמיד להתחיל מחדש! "מחיה המתים"!

רוב בני אדם מפרשים את ברכת "מחיה המתים" על העתיד, שאכן זה אחד מה"אני מאמין" - שתהא תחית המתים בעת שיגיע הזמן, אז אדם חושב ש"תחית המתים" היינו רק כשיבוא משיח ותהא עת התחיה... אבל באמת זוהי ברכה תמידית! ולכן אנחנו אומרים אותה בלשון הווה: "אֲתָה גְבוּר לְעוֹלָם ה' 'מְחִיָּה מְתִים אֲתָה רַב לְהוֹשִׁיעַ", לא כתוב "אתה 'תחיה' מתים", אלא עכשיו - "מחיה מתים"!

וזהו שממשיכים שם ואומרים: "מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד 'מְחִיָּה מְתִים' בְּרַחֲמִים רַבִּים" - הקב"ה מגלה כאלה "רחמים רבים" בכל יום ויום, ועלידיזזה יש ממש "תחיית המתים"!

"וּמְקִים אֲמוֹנָתוֹ לִישְׁנֵי עֶפְרָ" - על זה מסביר רבינו בליקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן ע"ב, שאדם לא יזכה להרגיש את תחית המתים אלא רק כשהוא בבחינת "לִישְׁנֵי עֶפְרָ", דהיינו שהוא מרגיש 'שכן לעפר בחייו', שיזכה לענווה וביטול!

אם אדם מבטל את עצמו - אפשר לו להרגיש מה זה תחיית המתים! כי אדם שיש לו גאווה וגדלות, והוא תמיד עסוק

חדש - חיים חדשים! ואף שאתמול היה 'יְהִי עָרֵב' - אתמול בלילה היה חושך, ועברת דברים קשים, אבל עכשיו זה בוקר - 'יְהִי בֹקֵר'! ותעשה את הכל שיהיה אור ביום הזה - בכל המובנים! תקפוץ מהמיטה, לך להתפלל, תלמד משהו, תעסוק בפרנסה, איזו פרנסה? הפרנסה ביד הקב"ה, אבל תרצה! שיהיה לך רצון! לא שאדם אומר 'מה בכוחי לעשות? הכל ביד הקב"ה'... בזה המבחן שלך: מה אתה עושה? האם אתה אומר 'אין לי כח' ושוכב במיטה ואומר "שהקב"ה יעשה את הכל" - או שאתה עושה מה שאתה יכול? תעשה את הכל - מה שאתה יכול! אתה בריא ב"ה, תן תודה להקב"ה שאתה יכול לתפקד, ותלך לעסוק במה שאתה רוצה - אתה מפיץ, אתה עוזר לאנשים, מה שאתה עושה, אבל שיתקיים אצלך ויברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה".

אבל אם הוא מחזיק מעמד - אח"כ מגיע 'שמחת תורה' - שמחה עליונה! הוא כ"כ שמח!

וכל החיים של האדם הם ככה, שאם אדם מחזיק מעמד - ואף שאיננו מבין את הלימוד, הוא ממשיך ולומד, ואפילו אם עדיין הוא לא מבין כלום - הוא עושה סיומים בתורה, לומד ב"ת בכל יום, סוף-כל-סוף הוא יגיע ל'דיבור בדעה'!

הנה עתה התחלנו את הלימוד של מסכת חגיגה - בואו נעשה חגיגה! חיים של חגיגה! נחגוג! וכמו שמשה רבינו אמר לפרעה שצריכים לצאת ממצרים כדי 'יְחַגְּגוּ לִי בַמִּדְבָּר' (שמות ה, א) - נעשה חגיגה במדבר, 'במדבר' לשון דיבור, כי על-ידי הדיבור של אדם, הוא יכול להגיע אל החגיגה - לחגוג! הימים שלו יהיו ימים שמחים!

וכן הוא בכל ענין, תראה להפוך את החושך לאור, ותאמין שאחר החושך יגיע האור! בכל יום - יש בוקר, בכל שבוע - יש שבת, בכל חודש - יש ראש חודש, בכל שנה - יש ראש השנה, וכך אתה בונה את החיים שלך!

זה הסוד של דברי רבינו בתורה זו - תורה ע"ד, שמוכרחים מקודם את ה'דינא קשיא', את העניין של חשכות, ורבינו נותן דוגמא מהעניין ש'הושענא רבה' מגיעה לפני 'שמחת תורה'; 'הושענא רבה' זה ענין של 'דיבור בלא דעה', שצועקים "הושענא", "הושענא" - אדם צועק, הוא לא יודע מה יהיה אתו...

אדם בביתו חושב שהוא 'חסד' ואשתו 'גבורה', או לפעמים להפך - הוא 'גבורה' ואשתו 'חסד', אז עכשיו נעשה ח"ג! נעשה מזה חג ושמחה - שתהא חגיגה! שנזכה למצוא את החיים ואת האור שיש בתוך בחיים - בתוך הבית הזה צריך שיהיה אור! אבל בשביל זה צריך שְׂכָל,

אדם שזוכה לזה - הוא הכי מאושר בחיים שלו, ואצלו מתקיים **וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם - אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק**, ה'חסד' וגבורה' הולכים ביחד!

וזו ההקדמה להכל, שהנה יצחק אבינו התחתן והקים בית, ואח"כ אמנם היה את עֶשָׂו, אבל הכל התהפך לטובה, ולבסוף יתקיים (עובדיה א, כא) **"וְעָלוּ מוֹשְׁעִים בְּהָר צִיּוֹן לְשֹׁפֵט אֶת הָר עֶשָׂו וְהִיְתָה לָהּ הַמְּלוּכָה"** - הכל יתהפך! כל החושך יתהפך לאור גדול! ואדם שיש לו שכל - הוא כבר עכשיו חי עם ההשגה הזאת, שהוא מנסה להפוך את כל החושך לאור, ואז זוכה לחיים טובים.

הקב"ה יעזור לנו, שנזכה להכניס בנו את לימודי הצדיקים, להפוך תמיד את החושך לאור, את המרירות למתיקות, ונזכה לחיות חיים טובים ומתוקים, ונקבל פני משיח ותהא הגאולה השלימה!

בלי שֶׁקֶל - אדם אומר 'אני לא יכול'... - אז מה אפשר להגיד לך?... צריכים לרצות!

שזה מה שקרה להרב הנ"ל שהיה אצל הבעש"ט הקדוש, שהוא באמת חשב שהוא לא יכול... אבל הנה הגיע גוי - והיה קשה לו להאמין שבדברי הגוי יהיה גילוי אלקות, והנה בא לו כזה גוי ש'נתן לו על הראש' - וצועק לו: **"אתה יכול, רק אתה לא רוצה! תרצה ותוכל!"**... והוא נזכר איך שהבעש"ט אמר אותן מילים בדיוק, רק כשהבעש"ט אמר את זה - הוא לא כ"כ רצה להאמין בזה... **'אבל הנה גוי צועק עלי? הגוי אומר לי "אתה לא רוצה, תרצה ותוכל" - לא דבר ריק הוא'...**

וזה אדם שזוכה לקחת רמזים מכל מה שעובר עליו בחיים, מכל הדברים הקשים - הוא מנסה לעשות את הכל כדי להפוך את זה לאור! לקחת את החושך ולהפוך אותו לאור! היה **"וַיְהִי עָרֵב"**, אבל אח"כ יש **"וַיְהִי בֹקֵר"**!

יו"ל לע"נ האבדך שזכה לעסוק בהפצת אור ובינו ז"ל בעולם

ר' שלמה חנוך ז"ל בן ר' ישראל משה

גלב"ע ראש חודש כסליו תש"פ